

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תורה שבעל פה

בית, חינוך ומשפחה

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד.

שאלת חובה	–	(15×1)	–	15 נקודות
שאלות בחירה	–	(17×5)	–	85 נקודות
סך הכול	–			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

ענו על שש שאלות: על שאלה 1 (שאלת חובה – 15 נקודות)
ועל חמש מן השאלות 2–10 (לכל שאלה – 17 נקודות).

ענו על שאלה 1 – שאלת חובה.

ענו על שניים מן הסעיפים א–ג (לכל סעיף – 7.5 נקודות).

1. קידושין ונישואין

- א. (1) מי רשאי לערוך חופה וקידושין?
(2) מהי "חופה"? כתבו שני הסברים.
- ב. "האישה נקנית בשלוש דרכים... בכסף בשטר ובביאה... וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל" (קידושין, פרק א', משנה א').
(1) הוכיחו מן הסיפא של המשנה שמשמעות השורש קנ"ה במשנה זו היא יצירת מעמד חדש ולא קניין של רכוש.
(2) הקידושין נעשים באמצעות מטבע או חפץ ששווי יכול להיות אפילו פרוטה, ומכך לומדים שאין מדובר על קניין של רכוש. הסבירו כיצד לומדים זאת.
- ג. (1) מהו ההבדל בין תפקיד העדים במעמד הקידושין ובין תפקיד העדים בעדות רגילה?
(2) ציינו ארבעה מן הדינים ומן המנהגים שמקיימים במהלך החתונה.

ענו על חמש מן השאלות 2–10.

2. "טובים השניים מן האחד"

- א. מסופר בתלמוד (ברכות ח, ע"א) שבארץ־ישראל כאשר היה אדם נושא אישה, היו שואלים אותו: "מצא" או "מוצא"?
(1) הסבירו בלשונכם את השאלה.
(2) מה אפשר ללמוד משאלה זו על הקשר הזוגי?
(7 נקודות)
- ב. רבנו אשר (הרא"ש) דן בשאלה מדוע לא תיקנו חכמים שיש לברך על האירוסין את ברכת המצוות "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לקדש את האישה".
כתבו בלשונכם את תשובתו על שאלה זו. (4 נקודות)
- ג. האישה אינה מצווה במצוות "פרו ורבו". כתבו שתי סיבות לכך. (6 נקודות)

3. יצר ויצירה

- א. "...אמר להם הקב"ה: ראו שאם תבטלו את היצר הזה, יחרב העולם! עָצְרוּ את יצר העבירה לשלושה ימים וביקשו ביצה בת יומה בכל ארץ־ישראל ולא מצאו" (מתורגם מן התלמוד הבבלי, יומא סט, ע"ב).
- (1) הציטוט נפתח בדבריו של הקב"ה בעקבות בקשה של חכמים. מה הייתה הבקשה של חכמים?
- (2) בציטוט מסופר שלאחר עצירת "יצר העבירה" לא מצאו ביצה בכל ארץ־ישראל. מה אפשר ללמוד מכך?
- (3) כתבו דוגמה אחת לשימוש נכון ב"יצר העבירה" ודוגמה אחת לשימוש לא נכון ביצר זה.
(9 נקודות)
- ב. בתשובה על שאלתם של נער ונערה שהיו חברים, וביקשו לברר את מהותו של איסור נגיעה, כתב הרב אלימלך בר שאול: "שניכם אינכם רואים בנתינת היד רק עניין של נימוסין אלא עניין של חיבה. והרי כאן נעוץ יסוד האיסור של קרבה...".
(הרב אלימלך בר שאול, קדושים תהיו)
- על פי הרב אלימלך בר שאול, הסבירו מדוע נתינת יד מתוך חיבה בין נער לנערה היא "יסוד האיסור של קרבה".
(4 נקודות)
- ג. ההתמודדות עם איסורי העריות קשה ומאתגרת מאוד.
על פי מה שלמדתם, כתבו שתי המלצות להתמודדות עם איסורים אלה. (4 נקודות)

4. מחויבויות שבין איש לאשתו

- א. (1) על פי הרמב"ם, אדם מתחייב לאשתו בשלושה דברים מן התורה.
הסבירו את שלושת הדברים.
- (2) על פי הרמב"ם, אדם מתחייב לאשתו בשבעה דברים מדברי סופרים.
צינו שניים מהם.
(8 נקודות)
- ב. מה הם שני כללי היסוד המסדירים את זכות המזונות? (4 נקודות)
- ג. (1) על פי הרמב"ם, אישה מתחייבת לבעלה בארבעה דברים. צינו שניים מהם.
- (2) "אסור לו לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה" (בבא קמא פט, ע"א). הסבירו מדוע.
(5 נקודות)

5. בניית הבית

- א. "אמרה תורה שמו של הקדוש ברוך הוא שנכתב בקדושה יְמֻחָה על המים" (חולין קמא, ע"א).
מה למדו חכמים מכך? (3 נקודות)
- ב. (1) על פי הרב יוסף קארו ("בית יוסף"), יש להחמיר בעונשו של אדם שהִקָּה את אשתו יותר מבעונשו של אדם שהִקָּה את חברו. מהו הנימוק שהוא מביא לכך?
- (2) על פי מה שלמדתם, צינו שני עונשים שהציעו הפוסקים להטיל על בעל שמכה את אשתו.
(7 נקודות)
- ג. (1) מלבד אלימות פיזית נאסר על הבעל לנהוג באשתו באלימות מסוגים נוספים.
צינו סוג אחד של אלימות כזאת.
- (2) כתבו שני מצבים שבהם אסרו חכמים על האיש לקיים חיי אישות עם אשתו אף שהם מותרים זה לזה.
(7 נקודות)

6. מצוות עונה / קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) הקשר הפיזי בין איש לאשתו מכונה בעולם הרחב "יחסי מין". כיצד מכונה קשר זה בלשון נקייה?
 (2) הסבירו את ההבדל המהותי בין שני הכינויים.
 (3) מה הן שתי המטרות של מצוות עונה?
 (8 נקודות)
- ב. על פי הרב יוסף דב סולובייצ'ק, יש הבדל מהותי בין היהדות ובין הנצרות והפילוסופיה היוונית בנוגע לחיי אישות. הסבירו את ההבדל המהותי הזה. (4 נקודות)
- ג. (1) באמצעות החיבור הפיזי בין איש לאשתו בא לידי ביטוי "צלם הא-להים" שבהם. הסבירו כיצד.
 (2) גילויי החיבה והקרבה בין בני זוג צריכים להיות בצנעה ולא בפרהסיה. מדוע?
 (5 נקודות)

7. טומאה וטהרה / סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. לפניכם שלושה מושגים בנוגע לטהרת האישה: "שבעה נקיים", "טבילה", "הפסק טהרה".
 (1) סדרו את המושגים לפי סדר תהליך הטהרה של האישה.
 (2) הסבירו שניים מן המושגים.
 (7 נקודות)
- ב. מה הם שני התנאים הנדרשים כדי שטבילה במקווה כשר תהיה כשרה? (4 נקודות)
- ג. (1) מדוע חשוב שאדם יפנה "שאלת רב" לרב שמכיר אותו היכרות קרובה?
 (2) בימינו יש נשים בעלות תפקידים בקהילה, שאישה יכולה להתייעץ איתן בשאלות הלכה בענייני אישות.
 כתבו שני תפקידים כאלה.
 (6 נקודות)

8. כיסוי ראש

- א. (1) בנוגע לכיסוי הראש של אישה נשואה יש חיוב מן התורה ויש חיוב מדברי חכמים.
 כתבו מהו החיוב מן התורה ומהו החיוב מדברי חכמים.
 (2) בגמרא מסופר שקמחית הקפידה הקפדה מיוחדת בנוגע לכיסוי ראשה.
 מה הייתה ההקפדה המיוחדת של קמחית, ומה היה שכרה של קמחית בעבור הקפדה זו לפי דבריה?
 (8 נקודות)
- ב. הרב שלום משאש שאל: "ישנן היום הלובשות איזה כובעים או מטפחות על ראשן... ויש בזה גירוי יותר מהשיער. האם נאסור להן?" (שו"ת תבואות שמש, אבן העזר, סימן קלז).
 (1) הסבירו את שאלתו של הרב שלום משאש.
 (2) מהי תשובתו של הרב שלום משאש על שאלה זו, ומהו נימוקו?
 (6 נקודות)
- ג. נועה עומדת להתחתן. היא למדה שלפי ההלכה, יהיה עליה לכסות את ראשה לאחר החתונה, וקשה לה "להתחבר" להלכה זו.
 על פי מה שלמדתם, כתבו נימוק אחד שיעזור לה "להתחבר" להלכה זו. (3 נקודות)

9. גירושין

- א. על פי ספר החינוך, יש כמה טעמים לציווי של התורה לכתוב גט ולא לגרש אישה בדיבור בלבד. כתבו שני טעמים לציווי זה. (5 נקודות)
- ב. (1) "אינו דומה האיש המגרש לאישה המתגרשת..." (יבמות, פרק י"ד, משנה א').
- I. על פי המשך של משנה זו, מהו ההבדל בין איש לאישה בנוגע להליך מתן הגט?
- II. רבנו גרשום תיקן תקנה, ולפיה הבדל זה מתבטל. מה הייתה התקנה?
- (2) I. מהו "גט מעושה"?
- II. ציינו מקרה אחד שבו בית הדין רשאי לכפות על איש לתת גט לאשתו. (8 נקודות)
- ג. הסבירו את המושג "הרחקות דרבנו תם", וכתבו דוגמה אחת של הרחקה שנהגו בקהילות ישראל. (4 נקודות)

10. התנהלותה של משפחה

- א. "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר" (סנהדרין עא, ע"א).
- (1) הסבירו מדוע "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות".
- (2) על פי הרש"ר הירש, הסבירו את הביטוי "דרוש וקבל שכר". (5 נקודות)
- ב. "רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר... כל תורה שאין עימה מלאכה סופה בְּטִלָּה וגוררת עוון". (אבות, פרק ב', משנה ב')
- (1) הסבירו בלשונכם את דברי רבן גמליאל.
- (2) על פי השולחן ערוך, הסבירו מדוע תורה שאין עימה מלאכה סופה בְּטִלָּה וגוררת עוון.
- (3) על פי השולחן ערוך, מה צריך להיות היחס בין עשיית מלאכה ללימוד תורה? (9 נקודות)
- ג. הסבירו בלשונכם את מאמר חז"ל: "עֲשֵׂה שְׂבִיטָה חול ואל תצטרך לבריות" (מובא ברמב"ם, הלכות מתנות עניים פרק י', הלכה י"ח). (3 נקודות)

בהצלחה!